

Türkiye’de Aile Hekimliğinin Gelişimi

1960 yılından sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Müsteşarlığı’na atanan Prof. Dr. Nusret Fişek **224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Yasası**’nı hazırlamıştır. Sosyalleştirme Yasası basamaklı, hakkaniyetli, yaygın, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin bir arada, tam gün ve hizmetin tek elden yürütülmesi ilkelerine dayanmaktadır. Prof. Dr. Nusret Fişek 1985 yılında yayımladığı “Halk Sağlığına Giriş” kitabında; “1963-1965 yılları arasında başarı ile uygulanan sosyalleştirme, 1966 yılından başlayarak başarısız bir uygulamaya dönüşmüştür” der. İyi niyetle hazırlanan sosyalleştirme yasasının işletilememesinin nedenleri arasında birçok faktör sayılabilir (1) (2) (3).

Herşeyden önce yasa, finansman desteğinden yoksun olarak çıkarılmıştır. Bu sistemin sürmesi için herkesin gücü oranında katkıda bulunduğu, ancak gereksinimi oranında yararlandığı bir sigorta sistemi düşünülerek finansman sorunu baştan çözülmeye çalışılmış, ancak 1968 yılında hazırlanan yasa tasarısı ile başarı sağlanamamıştır.

Hazırlık aşamasında gerek üniversiteler gerekse politikacılar ile yeterince paylaşım olmaması uygulama döneminde yasanın benimsenmemesine yol açmıştır. Yasa içeriğinde atılan geri adımlar ile ilgili olarak sivil toplum örgütleri, sendikalar vb. sessiz kalmıştır.

Sosyalleştirme yasası ile bağlantılı diğer yasalar arasında uyumsuzluklar, yasanın uygulanabilirliğini etkilemiştir. Ayrıca yasanın kendisinin öngörülen değerlendirme ve güncelleştirmeleri yapılamamıştır.

Hızla artan kentleşme nedeniyle zaman içinde yasa kent yaklaşımı açısından yetersiz kalmıştır. Ayrıca hekimlerin maddi kazanç, eğitim ve sosyal yönden yeterince desteklenmemesi de hizmet sunumuna etki eden diğer bir faktör olmuştur.

Birinci basamakta çalışan pratisyen hekimlerin hükümet tabipliğinden devralınan çok sayıda görev ve sorumluluklarının olması, çalışma ortamlarının geliştirilememesi, kariyer olanaklarının olmaması, maaşlarının yetersiz kalması, sürekli tıp eğitiminin yetersizliği gibi sorunlar farklı platformlarda, özellikle meslek örgütü tarafından 1980’lerden sonra vurgulanmaya başlanmıştır (4)(5).

Bu dönemde Aile Hekimliği Uzmanlığı 5 Temmuz 1983 tarihinde Tababet Uzmanlık Tüzüğü’nde yer almıştır. Ülkemizde ilk Aile Hekimliği Anabilim Dalı 1984 yılında Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde kurulmuştur. Aile hekimliği uzmanlık eğitimi ise; ilk olarak 1985 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir’de Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim hastanelerinde başlamıştır. Ancak bundan sonra 1990’lı yıllara doğru Türk Tabipleri Birliği (TTB) pratisyen hekimlerin sorunlarının çözümünde ayrı bir mesleki eğitimi öngörmüş, ve bu anlayış giderek uzmanlık eğitiminin kabulüne dönüşmüştür.

Ülkemizde AH uzmanlık eğitimi 3 yıl olup;

9 ay İç Hastalıkları

9 ay Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları

8 ay Kadın Hastalıkları ve Doğum

6 ay Cerrahi Ağırlıklı Acil

4 ay Psikiyatri

rotasyonlarından oluşmaktadır.

1990-92 Yıllarında dillendirilen Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi çerçevesinde AH disiplininin adı talihsiz bir şekilde bir sistemin adı olarak kullanılmış, sisteme karşı olanlar AH disiplininin de karşısında yer almaktan çekinmemişlerdir. TTB de bu konuda benzer bir tavır sergilemiş ve bunun sonunda aynı kaderi paylaşan hekim grubunun içerisinde farklı örgütlenmeler ortaya çıkmıştır.

1990 tarihinde Ankara'da Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği (AHUD) kurulmuş, 1998 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla **Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği (TAHUD)** şeklinde isim değişikliği yapılmıştır.

16 Temmuz 1993 tarihinde Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) 12547 sayılı kararı ile tıp fakültelerinde **Aile Hekimliği Anabilim Dallarının** kurulmasını uygun görmüştür. Bu karar aile hekimliğinin akademik gelişiminde önemli kilometre taşlarından biri olmuştur. 17 Eylül 1993'te Trakya Üniversitesi'nde Aile Hekimliği Anabilim Dalı kurularak üniversitelerde AH asistan eğitimi başlamıştır. AH uzmanları akademik kadrolarda 1994 yılından itibaren yer almaya başlamıştır.

Sağlık Bakanlığı, 1994 yılında Ankara'da, 1996 yılından itibaren Adana, Bursa ve İzmir'de **Aile Hekimliği Uygulama Merkezleri** açmış olup, Bursa ve İzmir'deki merkezler çalışmalarına devam etmiş ve 2005 yılında yeni geçiş dönemi içinde Düzce ili pilot il olarak belirlenmiştir. Düzce'nin ardından 23 il daha uygulamaya geçmiş, 2008 yılında da 35 ilin daha uygulamaya geçmesi planlanmıştır. 2009 yılı sonu itibariyel tüm illerin katılımıyla ülkemizdeki geçiş döneminin 1. aşama eğitimleri bitmiş ve 2. aşama eğitimleri ile de son bölümüne girilmiş olacaktır. Nihayetinde de bu geçiş dönemi sonunda artık tıp fakültesinden mezun olan pratisyen hekimlerin mutlaka herhangi bir uzmanlık dalına veya Aile Hekimliği uzmanlık eğitimine başlaması gerekecektir.

Ulusal Aile Hekimliği Kongreleri 1993 yılından bu yana 2 yılda bir düzenli olarak yapılmakta olup, kongre düzenlenmediği yıllarda "**Aile Hekimliği Günleri**" organize edilmektedir. Ayrıca "**Türkiye Aile Hekimliği Dergisi**" 1997 yılından bu yana hakemli olarak düzenli bir şekilde yayınlanmaktadır.

Ülkemizin bugün en genç uzmanlık dallarından birisi olan aile hekimliği; bu özelliğinin ve toplum gereksinimlerinin kazandırdığı dinamizmi, birinci basamak sağlık hizmetlerinin daha kaliteli sunumuna inanmış ve bu yola geleceklerini koyarak uğraş veren 1200'u aşkın uzmanı ve yüzlerce asistanı/araştırma görevlisi ile bu alanda 20 yılı aşkın sürenin kazandırdığı deneyimi, akademik alanda -ulusal ve uluslararası kuruluşlarca da takdir edilen- gelişmesi ve uyumlu bir ekip çalışması ile sağlıklı geleceğimizin güvencelerinden biridir.

Kaynaklar:

- 1) Fişek N. Halk Sağlığına Giriş. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayını, 1985; 115-116.
- 2) Bozdemir N. Birinci basamak sağlık hizmetleri ve aile hekimliği. Aile Hekimliği Ders Notları, Adana: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1997;1-17
- 3) Çağlayaner H. Aile hekimliğine zemin hazırlayan koşullar. Aile Hekimliği Dergisi , 1997; 1(2):105-108.
- 4) Görpelioğlu S. Türkiye’de bir uzmanlık dalı olarak aile hekimliği. 1. Ulusal Aile Hekimliği Günleri Kitabı,13-20, 2-5 Kasım 2001, Edirne
- 5) Özcan F. Ünlüoğlu İ. Türkiye’de ve dünya’da aile hekimliği , Sendrom, 1996: 8 (7), 83-85.
10. Rakel RE. The family physician. Textbook of Family Practice, Philadelphia: Saunders, 1995;2-3

Yazar:

Uzm.Dr.Olgun GÖKTAŞ
T.C. Sağlık Bakanlığı Aile Hekimliği Eğitimleri
Bursa İl Koordinatörü